

ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΑΕΝΑΟΝ

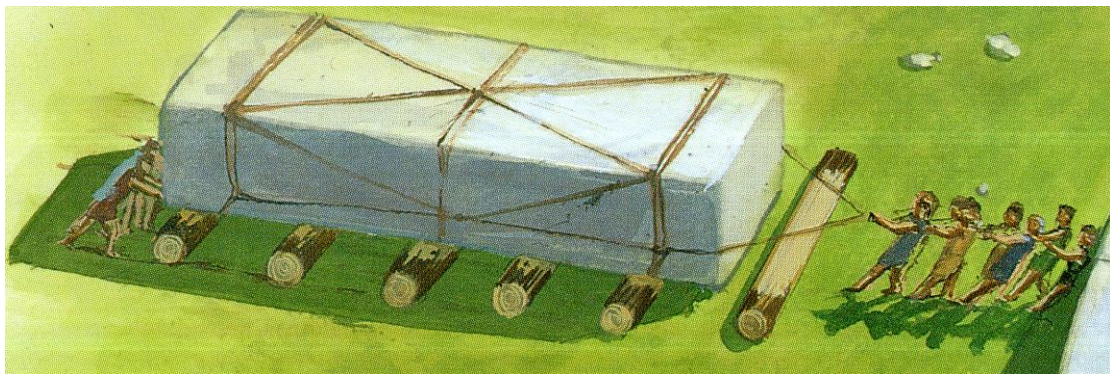
Β' ΕΚΔΟΣΗ Ιούλιος 2015

Εισαγωγή

Από τα προϊστορικά χρόνια ο άνθρωπος διαπίστωσε πως πρέπει να μετακινεί διάφορα πράγματα που είχαν μεγάλο βάρος πχ. Ένας βίσωνας, ένας μεγάλος κάπρος. Γιατί δεν μπορούσαν να του χρησιμεύσουν εκεί που βρίσκονταν. Έπρεπε να πάει φαγητό στη φυλή του. Αναγκαστικά τα έσερναν ομαδικά. Αργότερα όταν άρχισε να καλλιεργεί τη γη και να μονιμοποιεί την κατοικία του άρχισε το πρόβλημα της μεταφοράς των δομικών υλικών. Οι πρώτες οργανωμένες κοινωνίες δεν αρκούσαν σε μεταφορά μικρών λιθαριών, έπρεπε να σιάξουν τείχη και ναούς, δημόσια κτήρια και τα παρόμοια. Η φύση τους έδωσε μια πολύτιμη υπόδειξη :ένας κορμός δέντρου μεταφέρονταν πιο εύκολα από μια τετράγωνη πέτρα. Το κατρακύλι ή ράουλο ήταν η πρώτη μέθοδος μεταφοράς.

Ήταν ο πρόδρομος της ρόδας για πολλά χρόνια.

Όταν πλέον διαπίστωσαν ότι δυο στρογγυλεμένες φέτες κορμού, προσαρμοσμένες σε ένα άξονα κάνουν ένα ελαφρύτερο κατρακύλι, τότε το αμάξι είχε γεννηθεί. Του πρόσθεσαν ένα κιβώτιο, του έβαλαν χερούλια, το ζέψαμε σε άλογο. Το τε κατάλαβαν πως έτσι μπορούν να μετακινούνται και οι ίδιοι. Έγιναν **εποχούμενοι**. Ανακάλυψαν τα ηνία για να κατευθύνουν το άλογο. Και αρχίζει πλέον η ιστορία των τροχοφόρων, η συγκοινωνία, το εμπόριο αλλά και οι μάχες.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει τεράστιες εξελίξεις που είναι φυσικό έχουν δημιουργηθεί λέξεις, φράσεις, παροιμίες, τραγούδια, τέχνη και τεχνικές, που θα προσπαθήσω να εξηγήσω σε αυτό το κείμενο.

Ο Φαέθων

Έτσι ο Φοίβος-Ήλιος της ελληνικής μυθολογίας γέννησε τον **Φαέθωνα με την [Κλυμένη](#)**.

Μια μέρα, ο πατέρας του τον άφησε να οδηγήσει το **άρμα** του. Όμως ο Φαέθων δεν στάθηκε αντάξιος της εμπιστοσύνης του πατέρα του. Σύμφωνα με την μυθολογική εκδοχή, μόλις ο Φαέθων, που οδηγούσε το άρμα του Φοίβου-Ήλιου, είδε το φοβερό Σκορπιό στον ουρανό, τρόμαξε τόσο πολύ, ώστε έχασε την ψυχραιμία του και δεν μπόρεσε να ελέγξει τα **ηνία** του άρματος του πατέρα του. Επακολούθησε το αφήνιασμα των αλόγων, που είχε ως αποτέλεσμα να ανεβοκατεβαίνει ο Ήλιος, απειλώντας με καταστροφή τη Γη. Τελικώς μάλιστα, τα άλογα έφεραν το άρμα τόσο χαμηλά και κοντά στη γη, ώστε άρχισε να καίγεται και τα ποτάμια άρχισαν να ξεραίνονται από την εκπεμπόμενη θερμότητα. Ο Δίας, θέλοντας να προλάβει χειρότερες καταστροφές, τον γκρέμισε με ένα κεραυνό στον Ηριδανό ποταμό, σκοτώνοντάς τον.

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

Οι Ηλιάδες, οι αδελφές του Φαέθοντα, απαρηγόρητες για τον θάνατο του αδερφού τους, μεταμορφώθηκαν από τους θεούς σε λεύκες.

Η πιο διαδεδομένη μορφή του μύθου μας παραδίδεται από τον Οβίδιο στις Μεταμορφώσεις του (Βιβλίο II). Αλλά και ο Δάντης αναφέρεται στο συγκεκριμένο μύθο στη Θεία Κωμωδία του. (Canto XVII).

Ο Φαέθων μας άφησε χρόνους αλλά και το όνομα του σε ένα είδος αμαξιού του 19^{ου} αιώνα τα **παϊτόνι** για το οποίο θα μιλήσουμε παρακάτω.

Ο μύθος μας άφησε και ένα ηθικό δίδαγμα που ισχύει και σήμερα «ΜΗΝ ΔΙΝΕΤΕ ΤΟ ΑΜΑΞΙ ΣΑΣ ΣΤΟ ΓΥΙΟ ΣΑΣ»

άμαξα

ἄμ-αξᾶ[ᾶ], Αττ. ἄμ-αξα, ἡ (ἄμα, ἄγω),

I.1. άμαξα, τετράτροχο κάρο, αραμπάς, αντίθ. προς το πολεμικό άρμα (ἄρμα), Λατ. *plaustrum*, σε Όμηρ.

2. με γεν., «αμαξία», φορτίο άμαξας από, πετρῶν, σίτου, σε Ξεν.

II. άμαξα αρότρου, Λατ. *carrus*, σε Ησίοδ.· ο αστερισμός άμαξα στον ουρανό, η Μεγάλη Άρκτος (ἄρκτος), σε Όμηρ.

III. άμαξιτός, σε Ανθ.

Ακονιστής τροχός

[βλ.λ. ΑΚΟΝΙΣΤΗΣ](#)

Απήνη

ἀπήνη, ἡ,

1. τετράτροχη άμαξα που την έσερναν μουλάρια, σε Όμηρο.· άμαξα ή άρμα οποιουδήποτε τύπου, σε Αισχύλο., Σοφοκλή.· μεταφ., *ναῖα ἀπήνη*, το πλοίο, σε Ευριπίδη.· *τετραβάμων ἀπήνη*, λέγεται για το δούρειο ίππο, στον ίδ.

2. μεταφ. επίσης, όπως το ζευγος, ζευγάρι, όπως π.χ. δύο αδελφών, στον ίδ. (άγν. προέλ.).

Φράση **κατελήφθησαν εξαπίνης** δηλ αιφνιδιαστικά όπως οι Τρώες δια του Δουρείου Ίππου.

Κν **Με τα βρακιά λυμένα ήτοι** Κατελήφθημεν απροετοίμαστοι.

Όμως η λέξη εξαπίνης είναι επίρρημα και σημαίνει εξαίφνης, αιφνιδίως, ξαφνικά, απρόβλεπτα, εξ απροόπτου. Δεν θεωρείται ότι σχετίζεται με την απήνη.

Αναφορές

ἐλθόντ' ἑξαπίνης σημάντορος οὐ παρεόντος,
ὥς ἐφόβηθεν Ἀχαιοὶ ἀνάλκιδες: ἐν γὰρ Ἀπόλλων
ἦκε φόβον, Τρωσὶν δὲ καὶ Ἔκτορι κῦδος ὄπαζεν.
ΟΜΗΡΟΥ ΙΛΙΑΣ ΡΑΨ 15 ΣΤ 325

Χρεμύλος πεπλούτηκ' ἑξαπίνης; οὐ πείθομαι.
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΠΛΟΥΤΟΣ 336

Aristophanes, *Plutus*, 339

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

[2] διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλεμον τῷ ἔκτω ἔτει συμβολῆς γενομένης συνήνεικε ὥστε τῆς μάχης συνεσεώσης τὴν ἡμέρην **ἑξαπίνης** νύκτα γενέσθαι.

ΗΡΩΔΟΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑΙ 1.74

Thucydides, Histories, 1.50

Προσοχή στο περίπου ομοιόγραφο επίθετο: ο και η **ἀπηνής**, το **ἀπηνές**, τραχύς, σκληρός, βάνουσος, αμείλικτος, λέγεται για πρόσωπα, σε Όμηρο. (η προέλευση της κατάληξης .-ηνης, όπως στο *προσ-ηνής*, *πρηνής* είναι αβέβαιη).

Φράση: **το 1922 έγινε απηνής διωγμός των Ελλήνων της Μικράς Ασίας.**

Αραμπάς

Φορτηγός άμαξα παλαιότερων εποχών που την σέρνουν βόδια,. βοϊδάμαξα. Ετυμολογείται από το τουρκικό *araba* που θα πει γενικώς «αμάξι» .Λέξη που χρησιμοποιούν οι Τούρκοι σήμερα και για το αυτοκίνητο. Όπως εμείς λέμε «αμάξι»το αυτοκίνητο.

*çek araba*γι στην τουρκική αργκό θα πει : άδειαζε μας την γωνιά, στρίβε, δίνε του.

Αραμπάς περνά

Αραμπάς περνά, σκόνη γίνεται

σήκωσ' το φουστανάκι σου

να μη σκονίζεται.

Αραμπάς περνά, **αραμπατζής** λωλός,

στη μπάντα κοριτσάκια

να μη σας πάρει ομπρός.

Αραμπάς περνά με τα φρόκαλα¹

εβγάτε Φασουλιώτισσες

με τα τσόκαρα.

Δημοτικό - Μ. Ασίας

ΑΚΟΥΣΜΑ

¹ Φρόκαλα : τα σκουπίδια από το φιλοκαλῶ ;σκουπιζω με τη φροκάλα (σκούπα, σάρωθρον)

Άρμα

ἄρμα, -ατος, τό (*ἄρω). 1. ἄρμα, ιδίως πολεμικό ἄρμα με δυο τροχούς, σε Όμηρ.· συχνά σε πληθ. αντί ενικ., σε Ομήρ. Ιλ., Τραγ. 2. το ἄρμα και τα ἄλογα, ἄρμα, στο ίδ.· επίσης ζευγάρι αλόγων, ἄλογα, σε Ευριπίδη, Αριστοφάνη.256

“Arma, a chariot.—R. ἄρω, ἄρμαι, (δασυνεται οπως το ἀρμόζω): καλά συγκολλημένα μεταξύ τους, όπως στην Οδύσεια ἔνθ' ἵπποισι καὶ ἄρμασι κολλητοῖσι ἢ ως συγκολλημένα με τους ἵππους² : πρβλ. Ἀθήνη.⁴⁹²

Περισσότερα στο ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ λ. **ἄρμα**

ἄρω

ριζικός τύπος του **ἀραρίσκω**, απ' όπου προέρχονται τα ἄρθρον, ἀρμόζω, ἄρμα, ἄρτι ἄρτιος, ἀρτύω κ.λπ.

ἀράρισκω

(αναδιπλ. τύπος του *ἄρω), παρατ. ἀράρισκον· οι υπόλοιποι χρόνοι σχημ. από το *ἄρω, δηλ·

A. μτβ. ἀόρ. ἦρσα, Επικ. ἄρσα, ἀόρ. β' ἦρᾶρον, Ιων. ἄρᾶρον, απαρ. ἀραρεῖν, μτχ. ἀρᾶρών — Παθ. ἀόρ. ἀ' ἦρθην, Επικ. γ' πληθ. ἄρθεν·

I. ενώνω, συνάπτω, συνενώνω, τοποθετώ κάτι δίπλα σε κάτι άλλο, συμπυκνώνω,

II.

1. Συναρμόζω, αρμολογώ, χτίζω.

2. παρασκευάζω, προετοιμάζω, επινοώ.

III.

1. εφοδιάζω, παρέχω, εξοπλίζω, προμηθεύω κάτι·

2. κάνω κάτι ώστε να ευχαριστήσω κάποιον, ικανοποιώ, χαροποιώ, ευνοώ

IV.κάνω κάτι να ταιριάζει με τις προτιμήσεις κάποιου, να συμφωνεί με ό,τι τον ευχαριστεί,

² Homer. The Odyssey with an English Translation by A.T. Murray, PH.D. in two volumes. Cambridge, MA., Harvard University Press; London, William Heinemann, Ltd. 1919. Ραψ. 17 στ. 117

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

- I. 1. συνάπτομαι στενά με, συμπυκνώνομαι, συσκευάζομαι, σε Όμηρ.
2. είμαι δεσμευμένος, λέγεται για όρκους και την πίστη· απόλ., ἄραρε, στερεώθηκε, συναρμόστηκε, προσαρμόστηκε, σε Ευρ.
- II. αρμόζομαι ή προσαρμόζομαι καλά ή στέρεα,
- III. είμαι εξοπλισμένος, προικισμένος, εφοδιασμένος με κάτι, με δοτ.,
- IV. είμαι αρμόδιος, κατάλληλος ή ταιριαστός, σύμφωνος με ή ευχάριστος σε, όπως το ἄρέσκω,

ἄρμενος, -η, -ον·

1. αυτός που αρμόζει, αρμόδιος, πρέπων, κατάλληλος για, με δοτ., απόλ., αρμόδιος, συμβατός, κατάλληλος, Λατ. *habilis*, σε Ομήρ. Ιλ.
2. προετοιμασμένος, προπαρασκευασμένος, έτοιμος.
3. αποδεκτός, ευπρόσδεκτος· ἄρμενα πράξαις = εὖ πράξας, σε Πίνδ.

Σύνθετα από το ἄρμα

αρμάμαξα

ἀρμάμαξα [μα^μ], ης, ἡ,

- A. σκεπασμένη άμαξα, που έχει σχέση με τους Πέρσες; [“Ξέρξης] μεταβαίνεσκε ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς ἀρμάμαξαν” *Hdt.* 7.41, cf. 83; Οι πρέσβεις στα Σουσσα, “ἐφ’ ἀρμαμαξῶν μαλθακῶς κατακείμενοι” *Ar.Ach.* 70; ∴ χρησιμοποιούνταν από γυναίκες, *X.Cyr.* 3.1.40, 6.4.11.

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

ΑΡΜΑΜΑΞΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

άρμάτειος

-ον (άρμα), αυτός που σχετίζεται ή ανήκει σ' ένα άρμα, σε Ξεν.· μέλος άρμάτειον, είδος επιταφίου μέλους, σε Ευρ.

άρματεύω

μέλ. -σω (άρμα), οδηγώ ή επελαύνω με άρμα, σε Ευρ.

άρματηλασία,

ή, οδήγηση άρματος, σε Ξεν.

άρματηλατέω,

μέλ. -ήσω, προχωρώ σ' ένα πολεμικό άρμα, το οδηγώ, σε Ηρόδ., Ξεν.

άρματ-ηλάτης, -ου, ό (ελαύνω), αρματηλάτης, οδηγός άρματος, σε Σοφ., Ξεν.

άρματήλατος,

-ον (ελαύνω), περιστρεφόμενος από τους τροχούς του άρματος, λέγεται για τον [Ιξίωνα](#), σε Ευρ.

άρματοδρομία

ή, δρόμος, ιπποδρομία, αρματοδρομία, σε Στράβ.

άρματόκτυπος

ότοβος, θορυβώδης κρότος των αρμάτων, σε Αισχύλ.

ότοβος, ό, κάθε δυνατός θόρυβος, όπως ο κρότος της μάχης, σε Ησίοδ.· θόρυβος αρμάτων, σε Αισχύλ.· βροντή κεραυνού, σε Σοφ.· επίσης, λέγεται για τον οξύ ήχο του αυλού, γλυκύν αύλων ότοβον, στον ίδ. (ηχομμ. λέξη).

άρματο-πηγός,

-όν (πήγνυμι), αυτός που κατασκευάζει άρματα· άρματοπηγός άνήρ, αμαξοποιός, δημιουργός αρμάτων, σε Ομήρ. Ιλ.

άρματο-τροφέω,

μέλ. -ήσω, τρέφω άλογα για αρματοδρομίες, σε Ξεν.

άρματοτροφία

ή, ανατροφή, εκτροφή αλόγων, σε Ξεν.

άρματο-τροχιά,

ή (τροχός), ίχνη των τροχών ενός άρματος, σε Λουκ.· ο Όμηρ. χρησιμοποιεί τον ποιητ. τύπο άρματροχιά, σε Ομήρ. Ιλ.

άρματωλία

, ή, = άρματηλασία, σε Αριστοφ.

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

άρματα

Δεν είναι πολλά πολεμικά αμάξια μαζί! Είναι μια εντελώς άλλη λέξη η εξελληνισμένη μορφή του [arma](#) :οπλο από το λατινικό ρημα armo, armavi, armatum, armare εξοπλιζω κν αρματωνω το arma σημαινει τα οπλα. Πβλ. Στ' άρματα, στ' άρματα

αρμάτα η.

– Βλ. και [αρμάδα](#).

- **1)** Πολεμικός στόλος:
 - Όλ' η αρμάτα έριξε κανόνια και λουμπάρδες (Τζάνε, Κρ. πόλ. 407²⁶).
- **2)** Εκστρατεία:
 - (Καρτάν., Π. Ν. Διαθ. φ. 196^v).

[<ιταλ. *armata*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ.]

αυτοκίνητο

Το αυτοκίνητο είναι επίθετο! Ο αυτοκίνητος, -η, -ο. Αυτός κινείται αφ'εαυτού από μόνος του. Όμως το **αυτοκινήτον όχημα** έγινε σκέτο **αυτοκίνητο**, όπως και η τριήρης νάυς έγινε σκέτη τριήρης.

Αυτοκίνητα παλαιάς κοπής

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

Εξαρτήματα αυτοκινητου

Το αυτοκίνητο όχημα ήρθε από το εξωτερικό κουβαλώντας κι όλη την ονοματολογία των εξαρτημάτων του. Ο Στρατός έκανε μια προσπάθεια εξελληνισμού των όρων αλλά επί ματαιω. Έτσι το παρακάτω ενδεικτικό γλωσσάριο ξεκινά από τον ξένο όρο και ακολουθεί η ελληνική απόδοσή του. Για ορισμένες λέξεις σηκώνω τα χέρια.

αμπραγιάζ

Από το Γαλλικό Embayage συμπλέκτης. Αυθαίρετα λέγεται και ντεμπραγιάζ που σημαίνει το αντίθετο: αποσυμπλέκτης.

Βολάν

Τιμόνι ή πηδάλιο

Γκάζι

Από το Γαλλικό gas < gasoline καύσιμο

Κόρνα ή κλαξον

Από το Γαλλικό Ηχητικό κέρας

Μπουζί

Από το Γαλλικό bougie που σημαίνει κερι: σπινθηριστής

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

Πορτμπαγκάζ

Από το γαλλικό σύνθετο porte baggage χωρος ποσκευων , σκευοφόρος, σκευοθήκη

Πεντάλ

Από το πετάλο , θέση του ποδιού.

Ρουλεμάν

Ένσφαιρος τριβεύς

Σασμάν

Από το γαλλικό changement που σημαίνει αλλαγή [ενν. ταχύτητας] Εμείς λέμε έτσι το κιβώτιο ταχυτήτων.

Σαμπρέλα

Αεροθάλαμος

Από το Γαλλικό chambre Θάλαμος υποκοριστικό θαλαμίσκος

Φρένο

πέδη

δίφρος

(αντί διφόρος),·

1.

1. χώρος του άρματος, πάνω στον οποίο μπορούσαν να σταθούν δύο: ο οδηγός (ήνίοχος) και ο πολεμιστής (παραιβάτης), σε Όμηρ.

2. κατά συνεκδοχήν (pars pro toto) όλο το πολεμικό άρμα, σε Ομήρου Ιλιάδα. Στην Ομήρου Οδύσσεια : ταξιδιωτικό άρμα.

II.

κάθισμα, εδώλιο, σκαμνί, σε Όμηρο και Αττικούς..

Σημ. βλ. [πόδι](#) για τη λέξη **οκλαδίας** [ενν. δίφρος], **σκίμπους** και τους **επίδιφριους αγορανόμους** της Ρωμης.

Κάρο

“Η κάρρο . με δυο ρω λόγω της προέλευσης του από το Λατινικό [carro](#)

Πβλ τα επώνυμα Καρράς όταν γράφονται με δυο ρω είναι επαγγελματικά και δηλώνουν τον αμαξοποιό.

Τροχοφόρο όχημα που το σέρνει ένα η περισσότερα άλογα.

Από το μεγεθυντικό του κάρο προκύπτει η **καρότσα** ο πρόδρομος του [ταξί](#) .

Ο **καροτσέρης** ή **καροτσιέρης** ήταν ο οδηγός η ηνίοχος της καρότσας . Για τα φορτηγά καρότσια ο οδηγός ονομάζεται επισήμως **καραγωγέας**. Το δε λεξιλόγιο του караγωγέα εθεωρείτο ιδιαίζόντως χυδαίο όπως και του **μαουνιέρη**, του **χαμάλη** (βρίξει σα χαμάλης), και του **τραμβαγέρη**. Το ηθικόν δίδαγμα είναι ότι οι μεταφορές είναι επάγγελμα εκνευριστικό και κοπιαστικό που καθιστά τους απασχολούμενους με αυτό οξύθυμους και βλάσφημους. Βλ. [μεταφορέας](#) και [τραμ](#).

Μεταφορικά κάρο λέγεται άσχημη γυναίκα πχ. **Αυτή είναι κάρο με πατάτες**

Ο Πτωχοπρόδρομος, κλεισμένος στο μοναστήρι όπου του απαγορεύουν κάθε υλική απόλαυση θα επιθυμούσε να δει τις [καρούχες](#), τα άρματα στον ιππόδρομο.

Καί πάντως άνυπόθετον άν με παραχωροῦσαν,
Νά ξέβενα, νά ἔβλεπα, καί οὐκ εἶχα το ἀτιμίαν.
140 Καί μάλλον ὅταν τρέχουσιν σύνδυο αἱ καροῦχαι.

πβλ.

Παποράκι του Μπουρνόβα³

Παποράκι	του	Μπουρνόβα
και	καρότσα	του Βουτζά ⁴
ποσα	τάλιρα	γυρεύεις
Να μας πας στον Κουκλουτζά ⁵		

³ Ο **Μπουρνόβας**, επίσημα *Βουρνόβας*, Τουρκ. Βορνονα, η *Πρινόθαρης* των Βυζαντινών, ήταν εσωτερικό ΒΑ. προάστιο της Σμύρνης. Η ονομασία του προέρχεται από τις Τουρκικές λέξεις burun και ona που σημαίνουν το άκρο (μύτη) της πεδιάδας. Το τραγούδι είχε πρωτοτραγουδήσει ο Μανώλης Παπαγκίκας και που φέρεται να το τραγουδούσαν Έλληνες λιποτάκτες στρατιώτες το 1922.

⁴ Ο **Βουτζάς** ήταν προάστιο της Σμύρνης. Οι πρόσφυγες από εκεί ίδρυσαν το συνοικισμό Νέος Βουτζάς ΒΔ της Ραφήνας.

⁵ Ο **Κουκλουτζάς** ανήκε στα ελληνικά χωριά του δήμου Βουρνόβα, μαζί με το Μπουρνάρβασι και το Ναρλήκιοι. Ο Κουκλουτζάς, μία ώρα από τη Σμύρνη, είχε αμιγή ελληνικό πληθυσμό 5000 κατοίκων με δημοτική σχολή και 118 μαθητές.

Καροτσέρη τράβα

Πάμε στα Τατάβλα⁶
Πόσα τάλιρα γυρεύεις
Να μας πας και να μας φέρεις;

[ΑΚΟΥΣΜΑ](#)

Τελετουργικό κάρο ινδουιστών

Η κατασκευή τέτοιων τερατωδών οχημάτων, που τα σέρνουν ως βόδια εκατοντάδες πιστοί ινδουιστές, είναι η συνήθης έκφανση της τάσης προβολής δια του ύψους. Βλ. [ΥΠΟΓΛΩΣΣΙΟ #81 :ΥΨΟΣ](#)

ὄχος

ὄχος (καί ὄκχος, για εκφραστικούς λόγους χρησιμοποιεί ο Πίνδαρος.), τό,συνήθ. ἐν τω πληθ. ὄχεια τὰ «άμαξα, ἄρμα, **ὄχημα**»·**ὄχέω** «άγω, οδηγώ·, ὄχεομαι «φέρομαι, **έποχουμαι**, ταξιδεύω, Ιππεύω·, **οχετός**, ο «άγωγός, σωλήν, οχετός, αύλαξ», ὄχετευω «μεταβιβάζω ὕδωρ δι' ὄχετου ή διά διώρυγος», αἰγί-οχος «ο κραδαίνων τήν αἰγίδα·, γαιή-οχος, δ«ο κινων τήν γήν*·, μεταπτ. τύποι.' χυπρ. αόρ. iff «προσηνεγκε, προσ>}γαγε*, η-νιοχος ο κινων τα ηνια .

⁶ Τα **Ταταύλα** (Kurtulus), είναι μια ιστορική συνοικία της Κωνσταντινούπολης και βρίσκεται ΒΔ. του Πέραν κατοικούμενη από τον 16ο αιώνα μέχρι το 1922 αποκλειστικά από Έλληνες, κάποιους Αρμένιους και λιγότερο Εβραίους. Θεωρείται ότι πρώτοι κάτοικοι της συνοικίας αυτής ήταν Χιώτες. Ο Σκαρλάτος Βυζάντιος θεωρεί πως το όνομα αυτό οφείλεται από τους «στάβλους» των Γενοואτών της περιοχής του Γαλατά, στα Λατινικά «stabulum», στα Τούρκικα "tavla". Παραφθορά από την συνεκφορά «είς τα στάβπουλα»

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

οι περισσότερες λέξεις του τελειώνουν σε –οχος, τελειώνουν μάλλον σε –δοχος (ζωοδόχος, ξενοδόχος, χοληδόχος, παραγγελιοδόχος)^{196.324}

Το όχημα είναι πια λόγια έκφραση. Κάποτε το συναντούσαμε σε πινακίδες στα αστικά λεωφορεία : «ΜΗΝ ΟΜΙΛΕΙΤΕ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΔΗΓΟΝ ΟΤΑΝ ΤΟ ΟΧΗΜΑ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΝ ΚΙΝΗΣΕΙ».

όχεια

ή από το **όχεύω**, συνουσία ή γονιμοποίηση, λέγεται για αρσενικό ζώο, σε Ξενοφώντα.

όχεύω, λέγεται για αρσενικά ζώα, συνουσιάζομαι, βατεύω, σε Πλάτωνα. — Παθ., λέγεται για θηλυκά ζώα· Μέσ., και για τα δύο φύλα, σε Ηρόδοτο. ²⁶⁵

το **Οχεύω** σημαίνει «βατεύω», **όχευτής** είναι ο «έπιβήτωρ ίππος», και μεταφορικός άνθρωπος άσελγής, **όχεια**, ή **οχή**, είναι ή «ή ενέργεια του οχεύειν», τό βάτευμα, ή συνουσία (έπι ζώων). ^{196.323}

ΠΡΟΣΟΧΗ δεν πρέπει να συγχέεται με το οχέω.

Ποδήλατο

Επίθετο που σημαίνει αυτό που προωθείται με τα πόδια (πβλ ανάλογη χρήση του επιθήματος στα ιπι-ήλατος, ατμ-ηλατος, βο-ήλατος κλπ).

Γνωστό μέσο μεταφοράς με δυο τροχούς συνήθως. Για αυτό και στα γαλλικά , αγγλικά και Ιταλικά λέγεται bi-cyclette, bi-cycle, bi-cicletta αντίστοιχα.

ΕΙΚΟΝΑ 1 ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΤΥΠΟΙ ΠΟΔΗΛΑΤΩΝ

1 και 2 αντίκες, 3 με τρεις τροχούς, 4 για 2 ποδηλάτες, δίδυμο, 5 παιδικό με βοηθητικούς τροχούς, 6 παιδικό τρίτροχο, 7 γυναικείο, 8 το ποδήλατο του εργάτη.

Φράση :**μου έκανε τη ζωή ποδήλατο**. Επειδή το ποδήλατο είναι το πιο κοπιαστικό από τα άλλα μέσα μεταφοράς.

Ρόδα

1.κυκλική κατασκευή που μπορεί να περιστρέφεται γύρω από έναν οριζόντιο άξονα προσαρμοσμένο στη βάση ενός οχήματος· **τροχός**: *Οι ρόδες του αυτοκινήτου / του φορτηγού / του ποδηλάτου / του κάρου.* || (λαϊκ.) για αυτοκίνητο, συνήθ. ιδιωτικό: *Διαθέτουμε και ρόδα, βλέπω!*⁷

2. για ό,τι έχει σχήμα ρόδας και περιστρέφεται πάνω σε άξονα. ΦΡ ρόδα είναι και γυρίζει, για να δηλώσουμε το ευμετάβλητο της τύχης. **ροδίτσα** η ΥΠΟΚΟΡ. **ροδούλα** η ΥΠΟΚΟΡ. **ροδάκι** το ΥΠΟΚΟΡ.

⁷ Συνεκδοχή που σημαίνει «αμάξι». Την ίδια συνεκδοχή χρησιμοποιεί και ο Οβίδιος «si rota defuerit, tu pede carpe viam» : αν δεν υπάρχει ρόδα (δηλ. άμαξα) κόφτο με το πόδι.

Ροδάνη ή ροδάνι

ροδάνη[ᾶ], ἦ, υφάδι ή νήμα, κλωστή, σε Βατραχομυομαχία
A.like [κρόκη](#) υφάδι, *Batr. 183*, cf. *Eust.1527.60*, Sch.[Ar.V.1137](#), etc.; *Hsch.* gives [ῥαδάνη](#), but (s.v. [τολύπη](#)) [ῥοδάνη](#).

ΣΣ όλες οι λέξεις από ροδ- (είναι 62) έχουν σχέση με το ρόδο (τριαντάφυλλο) εκτός από την ροδάνη, το ροδανηστήριον (*tramarium*)⁸, και το ροδανός (κυματίζων, στροβιλιζόμενος) βλ. και Ροδανός ποταμός.

Ροδάνι μικρός τροχός (κλωστικής μηχανής), που παίρνει κίνηση από ένα μεγαλύτερο και έτσι περιστρέφεται με μεγαλύτερη ταχύτητα και κινεί το αδράχτι πάνω στο οποίο τυλίγεται το νήμα. ΦΡ **πάει η γλώσσα του ροδάνι**, για πρόσωπο που φλυαρεί, που μιλά γρήγορα και με ευχέρεια.

ρόμβος

[ρέμβω, ε>ο]- τροχίσκος, μαγικός τροχός, κίνηση περιστροφική, ρομβηδόν, ρομβέω, ρομβητής, ρομβητός, ρομβώω, ρομβίον, ⁹ρομπινές, ρουμπινές, ρουμπώνω, ρύμβος (ο>υ), ρυμβέω, ρυμβίον, ρυμβονάω, ρυμβών, ρομφεύς, ρομφαία, ρόδα, ροδάνι, ροδανίζω, ραδανίζω, ροδάνισμα, ροδέλα, ρότορ (δ>τα).

Ρεμβάζω

Αφήνω τη σκέψη μου να πλανιέται άσκοπα και αόριστα στο χώρο του φανταστικού και του ονειρικού, συνήθως αντικρίζοντας ένα ωραίο φυσικό τοπίο· (πρβ. *ονειροπολώ*): *Κάθε απόγευμα την έβλεπα να κάθεται ώρες μπροστά στο παράθυρό της, αντίκρυ στο πέλαγος, και να ρεμβάζει.*

[λόγ. < ελνστ. *ρέμβάζω* `γυρίζω γύρω γύρω' (μσν. *ρεμβάζομαι* `είμαι ασταθής') κατά την αλλ. της σημ. της λ. *ρέμβη η αρχική ριζα είναι το ρημα της αρχαίας ρεμβω από όπου και η λέξη ρομβος*]

Αγγλ. Wandering

ρόμβος

1. σβούρα ή τροχός, Λατ. *rhombus, turbo*, σε Ευρ., Ανθ.
2. μαγικός τροχός, χρησιμοποιείται από μάγους για να ενισχύσουν τα ξόρκια τους, σε Θεόκρ.

⁸ *tramarium* < από το λατινικό *trama*: αλυσίδα, ύφασμα

⁹ Από όπου και η ρομβία (κν λατερνα) και όχι από την Πομπηία όπως ισχυρίζονται κάποιοι.

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

II. περιστροφική κίνηση, λέγεται για σβούρα ή τροχό, *ιέντα ρόμβον άκόντων*, εξαπολύοντας περιστρεφόμενα βέλη, σε Πίνδ.· *ρόμβος αίετοϋ*, αιφνιδιαστική επίθεση και βουτιά ή κυκλοτερής κίνηση και ορμητική εφόρμηση αετού, στον ίδ. III. 1. ρόμβος, δηλ. τετράπλευρο σχήμα με τις απέναντι μόνο γωνίες ίσες, σε Ευκλ. 2. είδος ψαριού, το «συσάκι», το καλκάνι.

Επιθετο **ρέμβώδης, -ες (είδος)**, περιπλανώμενος, περιφερόμενος, σε Πλούταρχο.

Ρέμβη : γνωστότατο κέντρο εστίασεως στη Θεσσαλονίκη.

Σύνολο μουσικής «Χάνομαι γιατί Ρεμβάζω».

ΕΙΚΟΝΑ 2 ΜΠΑΡ ΣΤΗ "ΡΕΜΒΗ" ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

σούστα

Άμαξα δύο τροχών, που την τραβάει ένα άλογο και τής οποίας η καρότσα στηρίζεται στον άξονα των τροχών με ελατήρια . η ονομασια ποερχεται από συνεκδοχη (pars pro toto, το μερος αντι του ολου) από τη σούστα ελατήριο ονομάστηκε το ίδιο το αμάξι. Πχ. Το τελι =το μπουζούκι, το γιαλί =το ποτήρι κλπ.

ΕΙΚΟΝΑ 3 ΣΟΥΣΤΑ

βλ. τραγουδι [Η ΣΟΥΣΤΑ](#)

τροχός

Εκτός από την διευκόλυνση της μεταφοράς ο τροχός προκάλεσε δέος στους πρώτους ανθρώπους. Δεν έχει τέλος και αρχή. Μοιάζει να είχε δική του ενεργεία ιδιαίτερα στον κατήφορο. Μοιάζει με τον ήλιο και το φεγγάρι.

Διαπίστωσαν ότι μόνο με τον τροχό μπορεί κανείς να κινείται αδιάλειπτα και σταθερά. Ο Ήλιος λοιπόν θα πρέπει να είχε ένα άρμα για να κινείται.

Σημασιες

τροχός, ὄ (τρέχω), οτιδήποτε τρέχει κυκλικά·

A. I. στρογγυλή πλάκα, σε Ομήρ. Οδ. II.

1. τροχός, ρόδα, σε Ομήρ. Ιλ., Σοφ· τροχούς μιμῆσθαι, να μιμείσαι τροχούς, λέγεται για κάποιον που λυγίζει το σώμα του προς τα πίσω έτσι ώστε να σχηματίζει τροχό, σε Ξεν.

2. τροχός κεραμοποιού, σε Ομήρ. Ιλ.

3. τροχός θεατρικής μηχανής, σε Αριστοφάνη. Συν. ἐκκύκλημα, ατος, τό,

4. τροχός βασανιστηρίου, ἐπὶ τοῦ τροχοῦ στρεβλοῦσθαι, στον ίδ. κ.λπ· τῷ τροχῷ τινα προσδεῖν, σε Λουκιανό βλ. και [Ιξίων](#) και [ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ](#)

ΕΙΚΟΝΑ 4 ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΟ ΣΤΟΝ ΤΡΟΧΟ

III. τροχός που χρησίμευε στο παιχνίδι των παιδιών και αποτελούνταν από σιδερένιο ή χάλκινο στεφάνι με κρίκους, οι οποίοι κατά την περιστροφή του τροχού ηχούσαν (το Graecus trochus των Ρητ.). το σημερινό [τσέρκι](#) από το Ιταλικό cercio (στεφάνη, κύκλος).

IV. τροχοί γής, θαλάσσης, κύκλοι ή ζώνες της ξηράς και της θάλασσας, σε Πλάτ. V. κρίκος στη στομίδα του χαλιναριού, σε Ξενοφώντα.

B. 1. τροχός, ό, τρέξιμο, αγώνισμα δρόμου, μή πολλούς τρόχους άμιλλητηήρας ήλιου, όχι πολλούς αγωνιστικούς δρόμους, τροχιές του ηλίου, δηλ. όχι πολλές ημέρες, σε Σοφ.· παῖδες έκ τρόχων πεπαυμένοι, σε Ευρ. 2. τόπος για τρέξιμο, στον ίδ.

Bagnole

Ανάλογα με το [cab](#) οι γάλλοι χρησιμοποιούν το bagnole να δηλώσουν υποτιμητικά το αυτοκίνητο. Όπως εμείς λέμε το σαραβαλάκι μου ή η σακαράκα μου. Προφέρεται μπανιόλ.

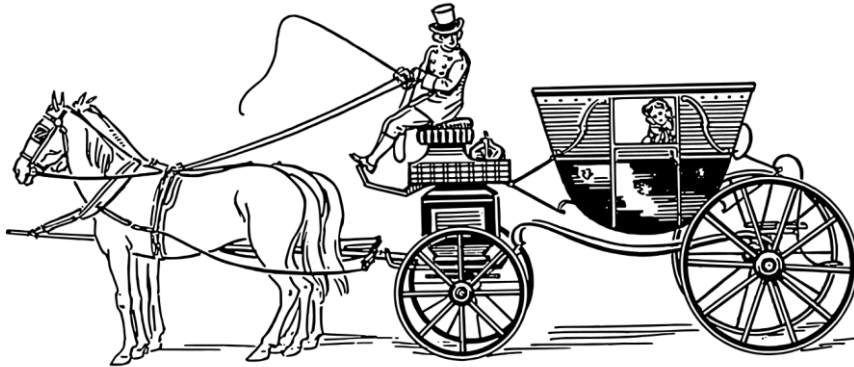
Πιθανόν να προέρχεται από μια μορφή του [carriole](#), της [banne](#), του ύστερου Λατινικού [benna](#), γαλατικής λέξης :« είδος τετράτροχου αμαξίου » → δεξ [benne](#).

ΕΙΚΟΝΑ 5 bagnole

Berline , Μπερλίνα

Άμαξα που κατασκευάζονταν στο Βερολίνο. Το παιχνίδι μπερλίνα δεν σχετίζεται με την άμαξα αλλά με την [διαπόμπευση](#) βλ.λ.

ΕΙΚΟΝΑ 6 ΜΠΕΡΛΙΝΑ

Chauffeur , σωφέρ

Κυριολεκτικά σημαίνει θερμαστής από το ρήμα chauffer (θερμαίνω, ζεσταίνω)

σήμερα είναι λέξη ευρύτατης χρήσης αντί του «οδηγός»

Σοφεράκι υποκοριστικό. Σοφεράντζα μεγεθυντικό με δόση θαυμασμού, μεγάλος οδηγός, ικανότατος οδηγός.

Cab

cab 1826, "ελαφρό υπήλατο όχημα" σύντμηση του **cabriolet** (1763), από το Γαλλικό **cabriolet** (18c.), υποκοριστικό του cabrioler "leap, carer" (16c./17c.), από το Ιταλικό **capriolare** "πηδώ στον αέρα" από το **capriola**, κυριολ. "η αναπήδηση του μωρού" από λατινικό **capreolus** "αγριοκάτσικο" από το ΙΕ *kar-ro- "κρίός". Τα οχήματα αυτά είχαν ελατήρια ανάρτησης.

Οι άγγλοι χρησιμοποιούν ακόμα τη λέξη **cab** για δηλώσουν το ταξί.

Σήμερα λέμε **καμπριολέ** αυτό που λέγαμε στις μέρες μας **κονβερτιμπλ** (μετατρέπόμενο)

Carriola , καριόλα

Ιταλικό υποτιμητικό του κάρρο δηλ . παλιάμαξο, σακαράκα, σαράβαλο, αλλά και κρεβάτι με κάγγελα. Από τις δυο αυτές μειωτικές σημασίες κατέληξε να σημαίνει μεταφορικώς την άσεμνη γυναίκα, την πόρνη.

ΕΙΚΟΝΑ 7 καριόλες Ιταλίας

currus

us,m. (από το currō τρέχω),

carro στα μεσαιωνικά Λατινικά από όπου και το **CARROCIUM** από το οποίο προήλθε και το **CARRUCA** βλ. [Κάρο](#), άρμα, ειδικότερα άρμα θριάμβου αλλά [μτφ.] κατά συνεκδοχήν θρίαμβος : και **καρότσι**: πλοίον : όπως και παρ' ημιν «άρμα θαλάσσης », : εξαρτήματα του άρματος, αρματωσιά : βαγόνι, έλκηθρο.

Παράγωγα Ιταλικά **carro** > **carriola** > ελλ.κάρρο

Landau , Λαντώ

Αμάξι που κατασκευαζόταν στο Landau της Γερμανίας. Στα γερμανικά προφέρεται Λαντάου (πβλ. Νταχάου, Νορντάου) αλλά οι Γάλλοι το προφέρουν Λαντώ.

ΕΙΚΟΝΑ 8 Landau , Λαντώ

Limousine λιμουζίνα

Ήταν αρχικά ένα κλειστό αυτοκίνητο με έδρα ανοιχτή τη θέση του οδηγού. Το όνομά του προήλθε από ένα είδος μανδύα με κουκούλα που φορέθηκε από τους κατοίκους της περιοχής **Limousin**, που έμοιαζε με το κάλυψη του οχήματος. χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα αυτοκίνητο το σώμα με ένα μόνιμο σκέπασμα που εκτείνεται πάνω από το ανοιχτό χώρο του οδηγού. Σημαίνει σήμερα αυτοκίνητο πολυτελείας. Οι Αμερικανοί, αιωνίως συντέμνοντες τις λέξεις, το λένε **limo**. Ενοικιαζόμενα αυτοκίνητα τέτοιου τύπου διατίθενται για γάμους.

Η πιάτσα τους στην Αθήνα βρίσκονταν στην οδό Βουκουρεστίου, μεταξύ των οδών Πανεπιστημίου και Σταδίου.

ΕΙΚΟΝΑ 9 Limousine , λιμουζίνα

Phaeton , Παϊτόνι

Κωνσταντινούπολιτική λέξη από το Γαλλικό Phaeton αντιδάνειο από τον [Φαέθοντα](#) της Ελληνικής μυθολογίας . Αμάξι των αρχών του 1900.

Ελαφρύ τετράτροχο αμάξι που χρησιμοποιούνταν ως ταξί, πριν τα αυτοκίνητα στα μεγάλα αστικά κέντρα.

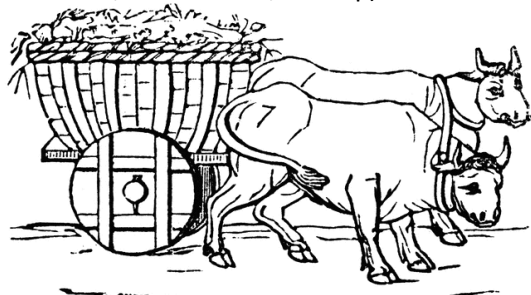
ΕΙΚΟΝΑ 10 Παϊτόνι ή Phaeton ή Wagonette

plaustrum

(plostrum, Cato, R. R. 2, 10; 62; Varr. R. R. 1, 22, 3; cf. Suet. Vesp. 22: plaustra, ae, f., i. v. infra), i, n. Sanscr. plavas, ship; prop., αυτό που ταλαντεύεται εδώ και εκεί; ρίζα plu-; από το πλέω, πλύνω, όχημα για μεταφορά βαριών φορτίων, βαγόνι, αραμπάς, κάρο.

I. Lit. (class.): “vendat plostrum vetus,” Cato, R. R. 2, 7; Plaut. Aul. 3, 5, 31: “in plaustrum conici,” Cic. Div. 1, 27, 57: “stridentia plaustra,” Ov. Tr. 3, 10, 59; id. M. 2, 177: “sicut stridet plaustrum onustum foeno,” Vulg. Amos, 2, 13: “tectata,” id. Num. 7, 3.—Prov.: “plaustrum perculi,” Plaut. Ep. 4, 2, 22.—

II. Transf., ο Αστερισμός αρμα Charles's Wain, η μεγάλη Αρκτος (poet.): “flexerat obliquo plaustrum temone Bootes,” Ov. M. 10, 447; id. P. 4, 10, 39; Amm. 15, 10, 2 (called plaustra Parrhasis, Sid. Carm. 5, 282 sq.).

ΕΙΚΟΝΑ 11 plaustrum

plaustrum (plostrum στον Κάτωνα και Ουάρρωνα), i, n., κάρο, καροτσάκι, όχημα: Κικέρων. Div. 1, 57; plaustrum perculi Πλαυτος. Epid. 592 [pron.], ανετρεψα το αμαξι μου, τουμπάρησα, μτφ. Χάθηκα. Αρμα [Αστερισμός]¹⁰.

Roulette, Ρουλέτα

Γαλλική λέξη που σημαίνει μικρή ρόδα. Τυχερό παιχνίδι που παίζεται στο καζίνο.

¹⁰ Ovid, Metamorphoses, 10.447, Metamorphoses, 2.177, Ex Ponto, 4.10 Tristia, 3.10

Old Testament, Numbers, 7.3. Plautus, Aulularia, 3.5, Epidicus, 4.2. Suetonius, Divus Vespasianus, 22. Cicero, De Divinatione, 1.27

ΕΙΚΟΝΑ 12 Roulette, Ρουλέτα

Volant , βολάν

Γαλλική λέξη που σημαίνει το πηδάλιο, το τιμόνι του αυτοκινήτου.

1860 « organe de direction d'une automobile » (*Le Monde illustré*, 16 juin, p. 395 ds Quem. DDL t. 5 et *Fr. mod.* t. 43, p. 58); 1907 expr. *être au volant* (Rivière, *Corresp.* [avec Alain-Fournier], p. 187); 1914 *prendre le volant* (France, *Révolte anges*, p. 312); 1933 *tenir le volant* (T'Serstevens, *Itinér. esp.*, p. 18); 1938 *se mettre au volant* (Que-neau, *Enf. du limon*, p. 46); **b)** 1903 fig. « la conduite d'une voiture » (*Automobile-revue du littoral*, n°99, p. 8 ds *Fr. mod.* t. 43, p. 58: quelques tristes ,chevaliers du volant`);

ΕΠΑΓΕΛΜΑΤΑ

Οδηγός, ηνίοχος, αρματηλάτης, αμαξάς ή αμαξοδηγός , καρτσέρης, τραμβαγέρης,

Αγγειοπλάστης

Φανταζομαι πως ο πρώτος τροχος αγγειοπάστη θα κατασκευαστηκε από ένα πεσμενο κάρο.

Ο αγγειοπλάστης εσπρωχνε τον κατω τροχό με το ποδι του και διαμορφωνε τον πηλο που ακουμπουσε πανω στον επανω τροχο, με τα χερια του. Η τεχνολογια πολύ λιγο μετεβαλλε τον τροχο του αγγειοπλαστη: του προθεσε ένα κινητηρα για να περιστρεφται χωρις κοπο.

Φράσεις

Έχει ο τροχός γυρίσματα

η μοίρα ή η τύχη και ο χρόνος παρομοιάζοντας συχνά με τον τροχό γιατί συχνά μεταβάλλουν κατάσταση. Χαρακτηριστικό που παρατήρησαν από πολύ παλιά .

Θα γυρίσει ο τροχός

Το πλήρες είναι «**θα γυρίσει ο τροχός θα γαμήσει κι ο φτωχός**». Ένα από τα μόνιμα παράπονα του φτωχού. Πβ. Και την άλλη σχετική παροιμία «**εκατό γαμούσανε, στο φτωχό ξημέρωσε**» ή και τη φράση «**ρόδα είναι και γυρίζει**»

Carmina Burana

Sors immanis

et inanis,

rota tu volubilis,

status malus,

vana salus

semper dissolubilis,

obumbrata

Τύχη - τερατόμορφη και άδεια,

εσύ στροβιλιζόμενη **τροχέ,**

είσαι κακόβουλη,

μάταια υπόσχεσαι ευημερία

και πάντα διαλύεσαι κάτω από ένα

σκιασμένο πέπλο

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

<i>et velata</i>	για να με ταλαιπωρείς.
<i>michi quoque niteris;</i>	Μέσα από το παιχνίδι
<i>nunc per ludum</i>	προσφέρων γυμνή πλάτη μου
<i>dorsum nudum</i>	στην αχρειότητά σου.
<i>fero tui sceleris.</i>
.....	Ο τροχός της τύχης γυρίζει
<i>Fortune rota volvitur;</i>	Πότε Πάει κάτω,
<i>descendo minoratus;</i>	άλλοτε υψώνεται επάνω
<i>alter in altum tollitur;</i>	πολύ ψηλά.
<i>nimis exaltatus</i>	Κάθεται ο βασιλιάς στη κορυφή
<i>rex sedet in vertice</i>	ας φοβάται την καταστροφή!
<i>caveat ruinam!</i>	γιατί κάτω στον άξονα είναι γραμμένο
<i>nam sub axe legimus</i>	«Βασίλισσα Εκάβη».
<i>Hecubam reginam.</i>	

Και ο Βιτσέντζος Κορνάρος στον Ερωτόκριτο λέει

Του κύκλου τα γυρίσματα, πού ανεβοκατεβαίνου,
και **τροχού** που ώρες ψηλά, και ώρες στα βάθη παίζουν
με του καιρού τ' αλλάματα, που άναπαυμό δεν έχου ...

Η φράση «**έχει ο τροχός γυρίσματα**» λέγεται και «**έχει ο καιρός γυρίσματα να πληρωθούν τα πείσματα**»

Τροχαῖος

Επίθετο τροχαῖος, -α, -ον,

- I. σημαίνει αυτός που τρέχει, ταχύς, γρήγορος, σε Ανθ.
- II. τροχαῖος (ενν. μετρικός πούς), ό, πόδας που αποτελείται από μια μακρά και μια βραχεία συλλαβή, ο οποίος ονομάζεται και χορείος· χρησιμ. για γρήγορο ρυθμό, σε Πλάτωνα, Αριστοτέλη.

Όμως στη σημερινή εποχή, με την διάδοση του αυτοκίνητου, δημιουργήθηκε η Διεύθυνση Τροχαίας Κινήσεως στην Αστυνομία η απλώς ονομαζόμενη «**Τροχαία**». Δηλαδή «διεύθυνση για τη γρήγορη κίνηση», που όμως σήμερα ρυθμίζει συνήθως την ακινησία στα μπουτιλιαρίσματα. Ίσως σωστότερο θα ήταν διεύθυνση κινήσεως τροχοφόρων
Ο **τροχαῖος** σήμερα είναι ο αστυφύλακας της «τροχαίας», ο τροχονόμος¹¹.

Τροχάζω

μέλ. τροχάσω, (τροχός) τρέχω σαν τροχός, τρέχω μπροστά, τρέχω γρήγορα, σε Ηρόδ., Ξεν. κ.λπ.· τροχάζω ἵπποις, λέγεται για αρματηλάτη, σε Ευρ. Από εδώ και το επίρρημα τροχάδην που επιζει ως γυμναστικό παραγγέλμα και για καψωνι στο Στρατό. Το -αδην επίρρημα τροπικό επιθημα όπως βάδην, συσταδην, εκταδην.

¹¹ Κατά το αστυνόμος, χωρίς όμως να υπάρχει «τροχονομία»

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

Φράση: «θα αναφέρω τα περιστατικά **επί τροχάδην**», δηλ. με συντομία, συνοπτικά

τροχιά

ή (τροχός), ίχνη, γραμμή που σχηματίζουν οι τροχοί, σε Ανθ.

Οι γραμμές του σιδηρόδρομου, του τραίνου, λέγονται σιδηροτροχιές χωρίς να είναι οι γραμμές που σχηματίζουν οι τροχοί αλλά οι γραμμές επί των οποίων κινούνται οι τροχοί. Οι παλαιές όμως τροχιές των ρωμαϊκών αμαξιτών στους δρόμους καθόρισαν το πλάτος των σιδηροτροχιών μέχρι σήμερα.

Μεταφορικά λέγεται για ένα σχεδιασμένο προορισμό: πχ. «Η οικονομία έχει μπει σε **τροχιά** ανάκαμψης»¹².

Τροχόσπιτο

Είδος μικρού σπιτιού με ρόδες, από συνθετική ύλη, που το ρυμουλκεί επιβατικό αυτοκίνητο και που το χρησιμοποιούν σε ειδικούς χώρους κατασκήνωσης. || ξύλινο ή μεταλλικό σπιτάκι με ρόδες, που το χρησιμοποιούν για μονιμότερη εγκατάσταση: **τροχοβίλα**.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΑΚΡΟΑΣΗ ΜΕ ΚΛΙΚ ΣΤΟ [ΑΚΟΥΣΜΑ]

ΑΡΑΜΠΑΣ ΠΕΡΝΑ

Αραμπάς

σήκωσ' να μη σκονίζεσαι.
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ

περνά,
το

σκόνη
φουστανάκι

γίνεται
σου

[ΑΚΟΥΣΜΑ](#)

ΑΣΤΙΚΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ

Αν

έκανες πριν γίνω, μάζεψε τα μπαούλα σου.

αστικό την κούκλα

καρδούλα μου,

λεωφορείο σου, θηρίο,

Κώστας Βίρβος, Ψύλλοι στ' αυτιά μου - 1969

[ΑΚΟΥΣΜΑ](#)

Η ΣΟΥΣΤΑ

Η **σούστα** πήγαινε μπροστά
κι ο μάγκας τοίχο τοίχο
δεν έτυχε στα χρόνια αυτά
τίποτα να πετύχω

Μάνος Ελευθερίου

[ΑΚΟΥΣΜΑ](#)

¹² Αν θέλετε το πιστεύετε.

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

Για να βρεις κυρά μου γούστα
πάμε τσάρκα με τη σούστα
να κρατάς το χαλινάρι
όλο σκέρτσο και καμάρι

Νίκος Ρούτσος

ΑΚΟΥΣΜΑ

ΚΑΡΟΤΣΕΡΗ ΤΡΑΒΑ

Καροτσέρι τράβα,

να πάμε στα Ταταύλα
πόσα τάλια γυρεύεις
να μας πας και να μας φέρεις

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ

ΤΟ ΤΡΑΜ ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ

Εμείς με τραμ πηγαίνουμε και άλλοι με ταξάρες
Για μας τα ντόρτια κι οι διπλές και γι άλλους οι εξάρες

Κώστας Γιαννίδης & Αλέκος Σακελλάριος & Χρήστος Γιαννακόπουλος , Το τραμ το τελευταίο

ΑΚΟΥΣΜΑ

ΤΟ ΠΑΛΙΟ ΑΜΑΞΑΚΙ

Ξαναβλέπω το μικρό το αμαξάκι
τον γκαζιέρη που μας άναβε το φως
και θυμάμαι τις κυρίες στου Γιαννάκη
και τον έρωτα που ήτανε κρυφός.

Πυθαγόρας, Ξαναβλέπω το μικρό το αμαξάκι - 1984

ΑΚΟΥΣΜΑ

Από τον Φαέθωνα στη Φερράρι

ΤΣΕΡΚΙ

Κύλαγε το τσέρκι στην οδό Φυλής
άστραφτε στον ήλιο κάποια τζαμαρία
άρπαζες την πέτρα δίχως να σκεφτείς
τίναζες το χέρι κάτω η τζαμαρία
γέλαγε η Μαρία η Μαρία

Λευτέρης Παπαδόπουλος , Γέλαγε η Μαρία - 1969

ΑΚΟΥΣΜΑ

ΠΟΙΗΣΗ

ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

Ένα το χελιδόνι κι η άνοιξη ακριβή
για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες να `ναι στους τροχούς

Θέλει κι οι ζωντανοί να δίνουν το αίμα τους.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΛΥΤΗΣ, ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ

<http://youtu.be/7biQLcP5CHg>

ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΤΑ ΓΥΡΙΣΜΑΤΑ

<http://youtu.be/7biQLcP5CHg>

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Έλικα - τροχός σημειώσατε 1

Η ανωτερότητα των ελικοφόρων πλοίων έναντι των τροχοφόρων απεδείχθη στα 1845.

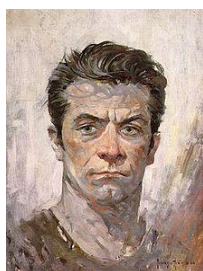

Μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα ο τροχός πλευρικός ή οπίσθιος, ήταν το μόνο κινητήριο μέσο που χρησιμοποιούσαν τα ατμόπλοια σε καιρό ειρήνης και πολέμου. Η αρχή του Αρχιμήδη για την ελικοειδή κίνηση ήταν γνωστή όπως και τα σκίτσα του Leonardo da Vinci, αλλά η εφεύρεση της έλικας και η πρώτη χρήση της επετεύχθη μόλις το 1837 - και άνοιξε νέο κεφάλαιο στην ιστορία της ναυσιπλοΐας. Τα ελικοφόρα πολεμικά πλοία είχαν πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση με τα τροχήλατα επειδή η προπέλα ήταν προστατευμένη κάτω από το νερό από τα εχθρικά πυρά, ενώ ταυτόχρονα έμενε περισσότερος χώρος για τα κανόνια. Δεν είχε όμως δοκιμαστεί αρκετά και πολλοί δεν ήταν έτοιμοι να αποδεχτούν το νέο προωθητικό μηχανισμό. Το βρετανικό πολεμικό ναυτικό ήθελε το 1845 να δοκιμάσει τις δυνατότητες των ελικοφόρων κι αποφάσισε να αναμετρηθούν η φρεγάτα Rattler με το εξίσου ισχυρό κανονιοφόρο Alecto που ήταν τροχήλατο. Το ελικοφόρο κέρδισε τις δύο πρώτες αναμετρήσεις στη Βόρεια θάλασσα. Στο τελευταίο τεστ συνέδεσαν τα δύο πολεμικά πλοία από τις πρύμνες και έδωσαν εντολή στους καπετάνιους τους να προσπαθήσουν να έλξουν το άλλο πλοίο. Ύστερα από λίγο εμφανίστηκε η φρεγάτα Rattler να σέρνει το Alecto. Η νίκη της προπέλας ήταν γεγονός.

Άρμα στην φανταστική εικονογραφία

Τις τελευταίες δεκαετίες και μετά από τα «ΚΛΑΣΣΙΚΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΑ»¹³ κυκλοφόρησαν πολλές εικονογραφήσεις της αρχαίας εποχής. Εντυπωσιακά θέματα και χρώματα για επικά κόμικς.

Ο Frank Frazetta (1928-2010) ήταν ένας Αμερικανός καλλιτέχνης φανταστικής εικονογραφίας και επιστημονικής φαντασίας. Τα έργα του καλύπτουν τα κόμικς, εξώφυλλα βιβλίων, πίνακες ζωγραφικής, αφίσες, εξώφυλλα δίσκων LP, album και άλλα μέσα ενημέρωσης.

Αξιόλογος καλλιτέχνης και χειριστής του χρωματος, κατω από το μανδύα της φαντασίας, ζωγράφιζε πρόσωπα και πράγματα που ενώ έδειχναν υποτιθέμενες ιστορικές περιόδους ήταν εξωπραγματικά.

Παραθέτω το παράδειγμα του Ρωμαίου αρματοπλάτη με άρμα με τροχούς αραμπά. Οι τροχοί ενε πολύ βαρείς και άσκοπα ανθεκτικοί για ένα άρμα αγώνων.

ΕΙΚΟΝΑ 13 ΡΩΜΑΙΟΣ ΑΡΜΑΤΟΔΡΟΜΟΣ , FRANK FRAZZETTA

¹³ Το «κλασσικά», με δυο σιγμα, το χρησιμοποιησαν μεταφραζοντας το classics , όμως η λεξη κλασις και κλασικος είναι ελληνικες και γραφονται με ένα σιγμα.

Ιξίων

Στην Ελληνική μυθολογία, ο Ιξίων (Ιξίωνας) ήταν ένας από τους Λαπίθες, βασιλιάς της Θεσσαλίας του Φλεγύα. Ο Ιξίωνας τον δολοφόνησε τον πεθερό του, κηρύχθηκε εκτός νόμου, έζησε ως απόβλητος και τον απέφευγαν οι πάντες. Σκοτώνοντας τον πεθερό του, έγινε ο πρώτος άνθρωπος στην Ελληνική μυθολογία που σκότωνε συγγενή του. Η τιμωρία που επέσειε κάτι τέτοιο ήταν τρομερή.

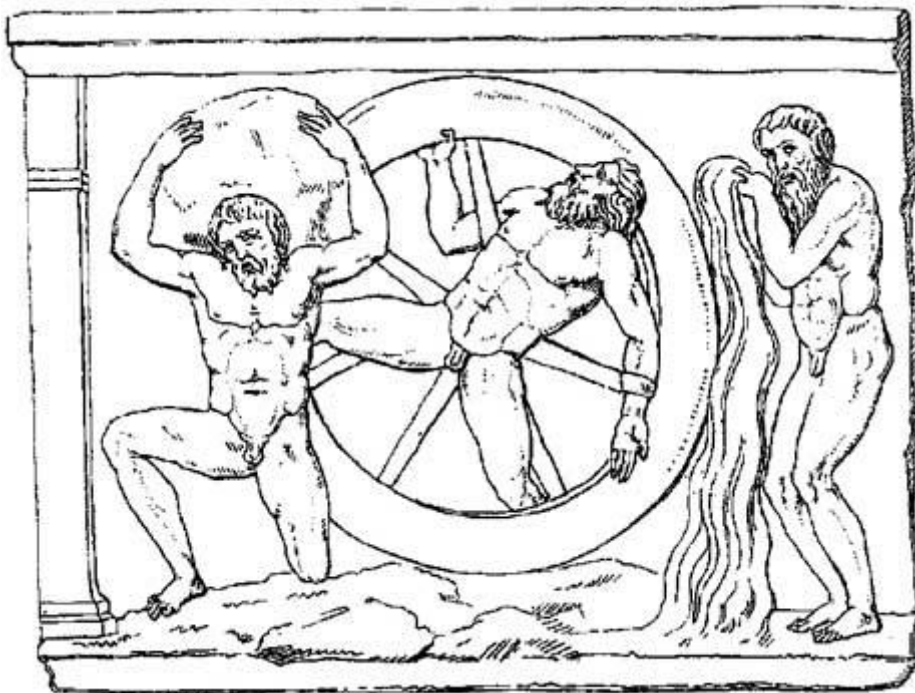
Ο Δίας συμπόνεσε τον Ιξίωνα, τον συγχώρεσε και τον ανέβασε στον Όλυμπο. Αγνώμων ο Ιξίωνας λιμπίστηκε την Ήρα, σύζυγο του Δία. Ο Δίας έδωσε τη μορφή της Ήρας στην Νεφέλη (σύννεφο) και ξεγέλασε τον Ιξίωνα ώστε να ζευγαρώσει μαζί της. Από την ένωση αυτή προήλθε το γένος των Κενταύρων (Ιξιόνιδες). Ο Ιξίωνας τότε κεραυνοβολήθηκε και αποβλήθηκε από τον Όλυμπο. Ο Δίας διέταξε τον Ερμή να τον δέσει με φίδια σ' έναν φλεγόμενο τροχό. Έτσι δεμένος, ο Ιξίωνας περιφέρεται αιώνια στον Τάρταρο.

Ηθικό δίδαγμα:

Ο φόνος των πεθερικών είναι συγχωρητέος, το να μου πηδήξεις τη γυναίκα όμως ... ε! αυτό δεν το σηκώνω. Άντε λοιπόν στα Τάρταρα κύριε Ιξίωνα να δεις τι καιρό κάνει!

Ιστορικό συμπέρασμα

Φαίνεται ότι ο τροχός χρησιμοποιούνταν από πολύ παλιά σαν όργανο βασανιστηρίου.

ΕΙΚΟΝΑ 14 Ο ΙΞΙΩΝ ΜΕΤΑΕΥ ΣΥΣΙΦΟΥ ΚΑΙ ΤΑΝΤΑΛΟΥ ΣΤΑ ΤΑΡΤΑΡΑ

Ο μύθος του Ιξίωνα μνημονεύεται από τον Διόδωρο, τον Πίνδαρο, τον Βιργίλιο (Γεωργικά, 4 και Αινειάδα, 6), καθώς και από τον Οβίδιο στις Μεταμορφώσεις, 12.

Ferrari

Η Φερράρι (Ιταλ. Ferrari) είναι ιταλική εταιρεία κατασκευής σπορ αυτοκινήτων υψηλών επιδόσεων. Η έδρα της είναι στο Μαρανέλλο κοντά στη Μόντενα, στην επαρχία Μόντενα της Ιταλίας. Ιδρύθηκε από τον Έντσο Φερράρι το 1929 ως Scuderia Ferrari με αντικείμενο την υποστήριξη οδηγών αγώνων και την υποστήριξη αγωνιστικών αυτοκινήτων για λογαριασμό της Άλφα Ρομέο. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας της, η εταιρεία έγινε γνωστή για τη συνεχόμενη συμμετοχή της στους αγώνες αυτοκινή-

του και ειδικά στην Φόρμουλα 1, όπου γνώρισε μεγάλες επιτυχίες, ειδικά στις δεκαετίες του 1950, 1960 και 1970, στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και το διάστημα 1999 - 2004. Η ομάδα κατέκτησε αρκετές φορές το Πρωτάθλημα κατασκευαστών και αρκετοί οδηγοί της το Πρωτάθλημα Οδηγών. Τα τελευταία της επιτεύγματα ήταν το 2007, οπότε ο Κίμι Ράικονεν κατέκτησε το πρωτάθλημα οδηγών και η εταιρεία το πρωτάθλημα κατασκευαστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

154

188340393 :ΚΥΡΙΑΚΟΣ-ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ :ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ

196

J.B.Hofmann : Ετυμολογικό Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής

265

Henry George Liddell. Robert Scott. : Τίτλος: ΕΠΙΤΟΜΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ:ΠΕΛΕΚΑΝΟΣ:2007

http://www.greek-language.gr/Resources/ancient_greek/tools/liddel-scott/index.html

du Cange

Glossarium ad scriptores mediae et infirmae graecitatis

156

Βιτσέντζος Κορνάρος : Ερωτόκριτος

[Vehiculos antiguos raros.pps](#)